

Asia: VN/12957/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

4 luku – Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Tunnistattekko, että esitetyillä laeilla olisi vaikutuksia, joita ei ole huomioitu esityksessä?

On muutamia, kts alla

Muu palaute vaikutusarvioista

Vuonna 1926 perustettu Meriliitto – Sjöfartsförbundet ry on kansalaisjärjestö, jolla on sekä henkilöjäseniä että yhteisö- ja yritysjäseniä. Sen tavoitteena ja tehtävänä on edistää suomalaista merenkäyttöä.

Merituulivoima edustaa uudenlaista toimintaa Suomen merialueille ja siitä ei meillä eikä lähinaapureilla ole välitöntä kokemusta vielä. Merituulivoiman merkitys tulevaisuudessa on erityisesti sähköntuotannossa, vähäpäästöisen teollisuuden kasvuedellytysten luomisessa ja Suomen hiilineutraaliuustavoitteiden saavuttamisessa.

Aluevesille rakennettaville merituulipuistoille on jo luotu käytäntö, jossa tulevat puistoalueet kehittää ja alustavasti selvittää Metsähallitus, joka sitten huutokauppaa määritellyn alueen kilpailevien operaattoreiden kesken. Mahdolliset kiinteistöverot saa hyväkseen kyseisen rannikon kunta. Ensimmäinen Metsähallituksen huutokauppa on pidetty ja tänä vuonna on luvassa kaksi seuraavaa, kaikki Pohjanlahdelle.

Meriliitto toteaa, että on Suomelle hyvä asia, että merituulivoiman rakentaminen on saatu meillä alkuun. Meillä ei ole sellaisia luonnonvaroja, joiden avulla monissa valtioissa, mm. Norjassa, Tanskassa ja Iso-Britanniassa, on jo vuosikymmeniä toteutettu ns. offshore-toimintaa, josta on avustavine merenkulkuineen muodostunut merkittäviä elinkeinoja ko. maiden kansantalouksissa. Ehdotetun lain tarkoituksena on mahdollistaa merituulivoiman rakentaminen avomerelle Suomen talousvyöhykkeelle, mikä myös on hyvä asia.

EU:n päättämän strategian mukaan asennetun merituulivoiman kapasiteetin tavoite on 60 GW vuoteen 2030 mennessä ja 300 GW vuoteen 2050 mennessä. Itämeren maiden pääministerien elokuussa 2022 allekirjoittamassa Marienborgin julistuksessa Itämeren rannikkovaltiot ovat asettaneet yhteiseksi tavoitteekseen 19,3 GW asentamisen vuoteen 2030 mennessä ja sitoutuneet

nopeutettuihin luvituksiin tähän tavoitteeseen pääsemiseksi. Nykyisellä merituulivoiman rakentamistahdilla näitä tavoitteita ei tulla saavuttamaan. Valtioneuvoston toukokuussa hylkäämät yksinoikeushakemukset talousvyöhykkeellä jo valmisteluluvat saaneilta toimijoilta viivästyttävät toiminnan käynnistymistä talousvyöhykkeellä realististen arvioiden mukaan vähintään kolmella vuodella, kun nyt lausuttavana olevan lakiehdotuksen mukaan mennään näilläkin merialueilla valtion itsensä valmistelemiin huutokauppoihin ja lisensointiin. Suomi ei ole vielä määritellyt strategisia numeerisia merituulivoiman tavoitteita, kuten monet Euroopan maat jo ovat tehneet, mutta nyt ehdotetuilla menettelytavoilla toteutukset ovat lykkäytymässä joka tapauksessa vasta 2030-luvun puolelle. Vaikutelmaksi jää, että prioriteeteissa valtion tulovirran muodostaminen ajaa toteutusaikataulujen nopeuttamisen ja energiavarmuuden kohottamisen edelle.

Merenkulkulaitos vastasi valtionhallinnossa aiemmin merenkäyttöön liittyvistä toimista. Liikennealan hallinnonuudistusten myötä merellinen viranomaistoiminta on nyt hajautettuna yli kymmenelle eri toimijalle. Metsähallitus on nyt aluevesien merituulivoiman hallinnoijana tullut yhdeksi uudeksi merelliseksi toimijaksi ja lakiehdotuksessa nyt ehdotettu Energiavirasto on kokonaan uusi toimija, jolla ei ole mitään aikaisempaa kokemusta tai asiantuntemusta merellisistä toiminnoista ja operaatioista. Kuitenkin lakiehdotuksen perusteluissa "toivotaan" toimintamallien yhdenmukaisuutta, mutta kuhunkin organisaatioon aina muodostuu oma toimintakulttuuri ja käytännöt. Meriliitto esittää myös suuren huolestumisen Energiaviraston riittävästä asiantuntemuksesta ja kyvystä ryhtyä Marienborgin julistuksen ja hallitusohjelman mukaisesti nopeutetusti valmistelemaan uusia talousvyöhykkeen hankkeita huutokaupattavaksi. Lakiehdotuksen perusteluissa esitetyt arviot virastoon tarvittavista resursseista ainakin ovat aivan liian alhaisia.

Huutokaupalla nimen mukaisesti valtio pyrkii maksimoimaan omaa tulovirtaa rakennettavasta sähköntuotannosta. Kuten edellä jo tuli mainituksi, Suomelta puuttuu kokonaan ns. offshore elinkeinotoiminta ja merituulivoima antaisi näin kotimaisille yrityksille uusia kasvumahdollisuuksia. Siksi huutokauppojen kilpailutuksessa pitäisi ehdottomasti saada mukaan valintakriteereihin vaikutukset kansalliseen osaamiseen, suomalaisiin yrityksiin, niiden investointeihin ja suomalaisiin palveluihin. Muutoin riskinä on, että koko merituulivoimaan liittyvä liiketoiminta valuu ulkomaisilla avovesillä kokemusta ja jo kalustoa hankkineille yrityksille. Elinkeinoministeriössä olisi syytä kehittää myös insentiivejä kotimaisille yrityksille lähteä kehittämään investointeja ja tarjoamaan palveluita huutokauppoihin osallistuville operaattoreille.

Kokemukset eteläiseltä Itämereltä näyttävät, että merituulivoiman rakentamisessa tarvittavalle hub-satamalle asetetaan erityisiä haasteita; vähintään 25-30 hehtaarin esikokoonpanoaluetta torneille, yli 12 metrin laiturisyväyksiä ja 50 t/m² laiturikuormien kestävyyttä. Tällaisia satamia Suomessa ei ole ja sellaiseen investoinnin rahoitustarve on vähintään 200 milj. euroa. Toisaalta turbiinivalmistajat raportoivat tällaisen sataman kattavuusalueeksi noin 300 merimailia. Bornholmin Rønne on parhaillaan saavuttamassa tällaista asemaa saatuaan jo asennustilauksia Puolaan rakennettavilta kentiltä aikaisempien Saksan ja Ruotsin lisäksi. Pohjanlahdelle todennäköisesti riittää yksi tällainen hub-satama, joka samalla voisi kattaa myös Ruotsin puolen tarpeet. Asennussatama syntyy sille, joka ensimmäisenä ryhtyy tällaiseen investointiin. Elinkeinoministeriön ja nyt uudessa tilanteessa Energiaviraston on huolehdittava, että tällainen tukisatama pohjoiselle Itämerelle rahoituksen puolesta saadaan ensimmäisenä syntymään Suomen puolelle. Tuulivoimaloiden operointivaiheessa näiden satamien toiminnan tarve on keskeisen tärkeä.

Suomen ulkomaankauppa on riippuvainen ympärivuotisen merenkulun toimintadellytyksistä, johon Pohjanlahdella ja erityisesti Perämerellä liittyy talvimerenkulun sujuvuus. Liikenne- ja

viestintävirasto on jo käynnistänyt selvityksiä riskeistä, joita mahdollisesti syntyy avomeren merituulivoiman ja merenkulun yhteensovittamisesta. Tässä yhteydessä keskusteluissa on todettu, että valtion jäänmurtopalvelun tehtävänä on huolehtia ulkomaankaupan sujuvuudesta. Merituulipuistojen tuottama energia on kuitenkin osa Suomen huoltovarmuutta. On harkittava, missä määrin ja millä ehdoilla valtion jäänmurtopalvelu voisi osallistua merituulipuistojen ympärivuotisen jatkuvan toiminnan varmistamiseen tai vaihtoehtoisesti, millaisilla toimenpiteillä merituulioperaattorit voisivat itse varmistaa talviaikaiset satunnaiset huoltotyöt ja samanaikaisesti tarjota lisäkapasiteettia valtion jäänmurtopalvelulle. Lakiehdotus jättää kovin avoimeksi, mitä se tarkoittaa maininnalla yhteiskunnan kokonaisedusta. Kenen näkökulmista ja millä kriteereillä?

Merituulivoiman rakentaminen edellyttää tuotettavalle sähkölle käyttäjiä. Näin kaikki kilpailukykyistä sähköä käyttävät teolliset investoinnit ovat yhtä tärkeitä kuin itse sähkön tuotanto. Valtioneuvoston tulisikin tukea kaikkia toimenpiteitä, joilla Pohjanlahden rannikolle tai myös merelle (esim vetytuotantoa) saadaan nousemaan uutta teollisuutta tai muutosta sähkön laajempaan hyödyntämiseen.

Jo Marienborgin julistus puhuu rajat ylittävän yhteistyön kehittämisestä. Lakiehdotus ei kuitenkaan riittävästi kuvaa, miten ja kenen toimesta esimerkiksi Ruotsin kanssa neuvotellaan ja sovitaan merenkulun yhteensovittamisesta, syöttölinkkien suuntien valinnoista ja linjauksista sekä yhteensovittamisesta muuhun merelliseen teolliseen toimintaan, esim. pohjanodulien tuotantoon, jollaista Ruotsin puolelta jo suunnitellaan.

Kokonaisuutena Meriliitto pitää lähtökohtana, että merituulivoima talousvyöhykkeelle rakennetaan markkinaehtoisesti ilman erityisiä syöttötariffeja ja valtioneuvostukia ja että lisenssiehdot/verotus pidetään kohtuullisina eikä ainakaan korkeampina kuin maatuulivoiman kohdalla. Myös suomalaiselle yritystoiminnalle tulisi turvata mahdollisuudet liiketoiminnallisesti päästä osalliseksi Suomen vesille syntyvästä merituulivoimatoiminnasta. Kaikkia valmisteluja tulisi nopeuttaa, jotta Suomi omalta osaltaan voisi tukea Euroopan kokonaistavoitteita.

7 luku – Säännöskohtaiset perustelut

Palaute alueen valinnasta

-

Palaute vakuuksista (osallistumisvakuus ja edistämisvakuus)

-

Palaute maksuista (osallistumismaksu ja hyödyntämismaksu)

-

Muu palaute kilpailutuksesta

-

Palaute hyödyntämisluvasta

-

Palaute valitusten osittaisesta keskittämisestä Vaasan hallinto-oikeuteen (Erityisesti hallinto-oikeuksille, korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja markkinaoikeudelle osoitettu kysymys)

-

Palaute muutoksenhausta

-

Palaute talousvyöhykelain muutoksista

-

8 luku – Lakia alemman asteinen sääntely

Palaute asetuksella myöhemmin säädettäviin asioihin liittyen

-

Muu palaute

Tähän pyydetään jättämään palaute vain niistä asioista, joita ei ole mainittu yllä.

-

Niini Mikko
Meriliitto-Sjöfartsförbundet ry